

Το παράξενο γενεαλογικό δέντρο του Εμμανουήλ

/ Πεμπτουσία

Κυριακή προ της Χριστού γεννήσεως (Μτ. 1, 1-17): Το παράξενο γενεαλογικό δέντρο του Εμμανουήλ

Τη στιγμή που όλοι στολίζουν το χριστουγεννιάτικο δέντρο, στην Εκκλησία προβάλλεται το γενεαλογικό δέντρο του Ιησού, όπως αυτό καταγράφεται από τον Ευαγγελιστή Ματθαίο. Τα 42 ονόματα των πατριαρχών, των βασιλέων και αρχιερέων που ακούγονται σε κατιούσα σειρά να διαδέχονται το ένα το άλλο τους

μέσω της σταθερής επανάληψης του «εγέννησεν», καθιστούν την περικοπή άχαρη, ιδίως για όλους εκείνους που αποφεύγουν να μελετήσουν την Π.Δ. θεωρώντας την ως εθνική ιστορία του εβραϊκού λαού. Ο κατάλογος που εισάγει ολόκληρη την Καινή Διαθήκη εκπέμπει πολλά μηνύματα: πρώτον ότι τα πάντα υπακούουν σε ένα αρμονικό θεϊκό σχέδιο. Τίποτε δεν αποτελεί προϊόν τύχης και σύμπτωσης. Η ίδια η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται κυκλικά, αέναα, ατέρμονα, όπως πίστευαν οι Έλληνες, αλλά έχει ένα τέλος, κι αυτό δεν είναι το σημείο-μηδέν, αλλά το πρόσωπο του Χριστού. Δεύτερον με τη γενεαλογία υπογραμμίζεται η συνέχεια μεταξύ των δύο Διαθηκών. Παρ' όλη την αποτυχία του ανθρώπου να ειρηνεύσει με τον Θεό, τον κόσμο και τον αδελφό του, ο Θεός με τις υποσχέσεις του έδινε την ελπίδα στο κουρασμένο πλάσμα του. Όλες οι επαγγελίες που δόθηκαν στον πατριάρχη Αβραάμ και το 'βασιλέα' (όπως με έμφαση τονίζεται από τον ευαγγελιστή) Δαβίδ (Γεν.12,2-3·18,18· 22,18 Β'Βασ.12-14), και φάνηκαν ότι μένουν φρούδες και ανεκπλήρωτες την περίοδο της βαβυλώνιας αιχμαλωσίας με τη γέννηση του Ιησού Χριστού εκπληρώνονται. Με την έλευση του *Εμμανουήλ* αποδεικνύεται ότι ο Θεός, δεν είναι το κινούν ακίνητο των Φιλοσόφων, αλλά παραμένει μαζί με τον άνθρωπο όντας απόλυτα πιστός στις διαθήκες Του. Ο

ρίας, ο γιος, «η ρίζα», ο βλαστός του
τα έθνη, τα οποία στα πρόσωπα των

Η προβολή του Ιησού ως υιού Δαβίδ

επιτυγχάνεται και άμεσα με την πρόταση του βασιλέα στον εισαγωγικό στίχο, αλλά και έμμεσα. η γενεαλογία διαιρείται σε τρεις δεκατετράδες (1,17), αφού ο αριθμός δεκατέσσερα αποτελεί στα εβραϊκά άθροισμα των τριών συμφώνων που απαρτίζουν το όνομα του προφητάνακτα ($d+w+d=4+6+4=14$). Ο ίδιος αριθμός συνδέεται επιπλέον με την ανακυκλούμενη ανά 14 ημέρες διαδικασία πλήρωσης και έλλειψης της σελήνης. Η πορεία του εκλεκτού λαού, όπως και του ανθρώπου μακριά από τη γεννήτρια της ζωής, δεν είναι μια πορεία γραμμικής εξέλιξης και προόδου, αλλά μια τεθλασμένη πορεία φυγής από τον Θεό και αναζήτησής του. Η πρώτη δεκατετράδα, που καλύπτει 1000 έτη, ξεκινά με το γενάρχη των Ισραηλιτών και των Ισμαηλιτών, τον Αβραάμ, αφού σε αυτόν ο Θεός έδωσε τις πρώτες επαγγελίες που αφορούσαν γη και απογόνους. στο ζενίθ της πρώτης φάσης της ισραηλιτικής ιστορίας λάμπει το άστρο του βασιλέα Δαβίδ. Με την επικράτηση της βασιλείας ακολουθεί κατόπιν η παρακμή, η οποία φτάνει στο έσχατο ναδίρ με την καταστροφή του Ναού και την αιχμαλωσία, τη 'μετοικεσία Βαβυλώνας'. Ακολουθεί η τρίτη περίοδος ανάκαμψης, η οποία επισφραγίζεται με την έλευση του Εμμανουήλ. Οι 14 γενεές μεταξύ αιχμαλωσίας και Ιησού απηχούν ίσως παράλληλα το Δν. 9,24, το οποίο προφητεύει ότι 7 εβδομάδες ετών (=490 έτη) που θα προηγηθούν της αποκαταστάσεως της Ιερουσαλήμ και της ελεύσεως του Χριστού. Τοποθετημένη έτσι η γέννηση του Ιησού στο τέλος της τρίτης δεκατετράδας, στην αρχή δηλ. της έβδομης εβδομάδας, προβάλλεται από τον Ευαγγελιστή ως το τέλος της ιστορίας των Επαγγελιών (Γαλ.4,14) και ταυτόχρονα ως η αρχή της αληθινά Νέας-Καινής Εποχής, της αιώνιας κατάπαυσης, την οποία ήδη γεύεται στο εσχατολογικό λατρευτικό παρόν ο λαός του Ιησού.

Αυτό που εκπλήσσει είναι ότι στην πρώτη δεκατετράδα της γενεαλογίας φιγουράρουν τέσσερεις γυναίκες, οι οποίες παρότι αλλοεθνείς και αμαρτωλές, αξιώθηκαν από τον Θεό να γίνουν προμήτορες του Μεσσία: η Θαμάρ, που παρουσιάστηκε σαν πόρνη και αμάρτησε με το πεθερό της Ιούδα προκειμένου να αποκτήσει παιδί, η Χαναναία πόρνη Ραχάβ, η μωαβίτισσα Ρούθ και, η Βηρσαβεέ, η γυναίκα του *Ούριου* που μοίχευσε με τον Δαβίδ. αντιθέτως παραλείπονται ονόματα όπως αυτά της Σάρρας, της Ρεβέκκας και της Ραχήλ. Το γεγονός αυτό προκαλεί επιπλέον εντύπωση όταν κανείς αναλογιστεί ότι οι γενεαλογίες αποτύπωναν την αγωνιώδη προσπάθεια των Ισραηλιτών (και μάλιστα των φυλών Ιούδα και Λευί) για τη διατήρηση της φυλετικής τους καθαρότητας. Στην Εκκλησία του Μεσσία, ο οποίος γεννήθηκε παράδοξα από μια κοινωνικά άσημη Παρθένο, προσκαλούνται να μετάσχουν όλα τα «μωρά» όντα, τα οποία είχαν ένεκα της φύσης τους ή της καταγωγής ή των ανομιών τους περιθωριοποιηθεί από τον εκλεκτό λαό.

Ενώ το προοίμιο του Ευαγγελίου

αποδεικνύει την ανθρώπινη φύση του Ιησού, η συνέχεια υπογραμμίζει τη θεότητα του. Στον τελευταίο κρίκο της γενεαλογίας, η μονοτονία σταματά και αντί του συνεχώς επαναλαμβανόμενου ο *τάδε εγέννησεν τον δείνα* αίφνης ακούγεται το *εξ ης εγεννήθη Ιησούς, ο λεγόμενος Χριστός*. Όπως η Γένεσις, και η Π.Δ. ολόκληρη, αρχίζει με τη γενεαλογία του κόσμου και κατόπιν ακολουθεί η λεπτομερής περιγραφή της κατασκευής του Αδάμ από την παρθένο γη και εν συνεχεία της ζωογόνησής του με το δημιουργικό Πνεύμα του Θεού, έτσι συμβαίνει και στη Βίβλο Γενέσεως του Ματθαίου που εισάγει την Κ.Δ. Αφού παρατεθεί η γενεαλογία του Ιησού, κατόπιν γίνεται λεπτομερής αναφορά στα περιστατικά της ενανθρώπισής του «εκ Πνεύματος αγίου και Μαρίας Παρθένου». Στη δεύτερη αυτή ενότητα ο Ματθαίος σπεύδει ευθύς αμέσως να τονίσει ότι πριν το ζεύγος συγκατοικήσει, η Μαρία βρέθηκε έγκυος από το αγ. Πνεύμα. ο Ιωσήφ, επειδή ήταν σπλαχνικός, σκέφτεται να της δώσει κρυφά διαζύγιο, προκειμένου να μην τη διαπομπεύσει δημόσια όπως πρόσταζε ο Νόμος. Παρεμβαίνει ο άγγελος ο οποίος αποκαλώντας τον Υιό Δαβίδ του υπενθυμίζει τις μεσσιανικές επαγγελίες και ιδιαίτερα την προφητεία του Ησαΐα, σχετικά με τον Εμμανουήλ. Σχολιάζουν μάλιστα οι πατέρες: *ουκ είπε δε τέξεταιί σοι υιόν, αλλά τέξεται, ίνα μη πάλιν τις αυτόν εκ τούτου πατέρα υποπτεύση*. Προκύπτει τότε βέβαια το ερώτημα: γιατί ο Ιησούς που προήλθε μόνον από την Μαρία την Παρθένο, γενεαλογείται από τον Ιωσήφ τόσο στο Ματθαίο όσο και στο Λουκά (που χρησιμοποιεί ιδιωτικούς καταλόγους ως πηγή του); Στον Ισραήλ όλα τα κληρονομικά και γενεαλογικά δικαιώματα τα ελάμβανε εκείνο το παιδί που αναγνωριζόταν ως νόμιμο από τον πατέρα, ανεξαρτήτως της καταγωγής του, ενώ αντίθετα η αποποίηση ακόμη και ενός φυσικού παιδιού του τα στερούσε. Ο Ιωσήφ πειθαρχεί στο θεϊκό σχέδιο και υιοθετεί το παιδί.

Παραλαμβάνει τη Μαριάμ υπό την προστασία του χωρίς να έχει σαρκική σχέση μαζί της «έως ότου γέννησε τον υιό της τον πρωτότοκο». Το έως εν τη γραφή πολλάκις επί διηνεκούς ευρίσκεται· ως το έως αν θω τους εχθρούς σου, υποπόδιον των ποδών σου... και το, ουκ ανέστρεψεν περιστερά προς τον Νώε, έως του ξηρανήναι το ύδωρ· άπερ εισί διηνεκώς ειρημέννα. «Στο πρόσωπο της Θεοτόκου βλέπουμε να εκφράζεται στην ιστορία από τη μια η εσχατολογική σημασία της παρθενίας και από την άλλη η σπουδαιότητα για τη λυτρωτική ιστορία του κόσμου της Μητρότητας αυτής... η παρθενία σε συνδυασμό με τη μητρότητα εκφράζεται εδώ ως η πλέον «γόνιμη» κατάσταση ζωής, αφού δεν φέρνει το «όνειδος» της ατεκνίας της Παλαιάς Διαθήκης κι ούτε τη μωρία της παραβολής των δέκα Παρθένων της Καινής» (Γ.Πατρώνος).

Εκτός από την εκ Παρθένου γέννηση, τη θεότητα του Μεσσία εξαίρουν τα ονόματα που λαμβάνει το βρέφος. Το όνομα *Ιησούς (Jeshua)*, το οποίο δόθηκε στο Χριστό κατόπιν αποκάλυψης του αγγέλου ήταν, βέβαια, σύνηθες στον Ιουδαϊσμό και σημαίνει: *Ο Γιαχβέ σώζει*. Αυτό το οποίο είναι παράδοξο είναι ότι κατά την επεξήγηση του ονόματος πρώτον ο ισραηλιτικός λαός ονομάζεται λαός του *Ιησού (τὸν λαὸν αὐτοῦ)* και δεύτερον η σωτηρία, που αυτός κομίζει (σε αντίθεση με τον *Ιησού του Ναυή*) δεν είναι από τους εχθρούς αλλά *ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν (1,21)*, κάτι το οποίο αποτελούσε αποκλειστικό θεϊκό προνόμιο. Αυτή μάλιστα η σωτηρία που κομίζει ο Μεσσίας ήδη της γέννηση του δεν επιτελείται μέσω της δύναμης, αλλά μέσω της ταπείνωσης και της θυσίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι αρκετά στοιχεία της γενέθλιας διήγησης του Ιησού, όπως η σύναξη των αρχιερέων και των

γραμματέων στην Ιερουσαλήμ (26,3.47· 27,1.20), ο τίτλος βασιλεύς των Ιουδαίων, η εχθρική αντιμετώπιση του νεογέννητου Μεσσία από την Εξουσία παραπέμπουν στο τραγικό τέλος του Ιησού. Στον Ιησού δίνεται επιπλέον και το όνομα *Εμμανουήλ*, το οποίο στην περίπτωση αυτή δηλώνει τη φύση και την αποστολή του. Γι' αυτό άλλωστε και ο Προφήτης δεν λέει *καλέσεις* αλλά *καλέσουσιν*· τα γαρ συμβαίνοντα πράγματα έθος τη γραφή αντί ονομάτων τιθέναι. Τα έθνη θα συνειδητοποιήσουν ότι στο πρόσωπο του Ιησού, ο ίδιος ο Θεός βρίσκεται μαζί με εμάς τους εξόριστους θνητούς εκπληρώνοντας τις διαθήκες του.

Σύμφωνα με τον απολογητή Αριστείδη *οι Χριστιανοί πλέον γενεαλογούνται από του Κυρίου Ιησού Χριστού*. Με την ενσάρκωση του Ιησού άρχισε η νέα βίβλος γενέσεως η οποία περιλαμβάνει όλα τα ονόματα ημών των βαπτισμένων στο όνομά του. Φυσικά και εμάς, όπως και τους Ιουδαίους, δε μας σώζουν αυτόματα και μαγικά ούτε το όνομα *Χριστιανός*, ούτε οι δεσμοί του αίματος που αποκτάμε μέσω της θείας Ευχαριστίας με τον Ιησού. Μας σώζει η συμμετοχή στην πορεία του που χάραξε εκείνος από τη φάτνη στον τάφο ωθούμενος από την αγάπη του για τον αποστατημένο άνθρωπο, ανεξάρτητα από το φύλο, τη φυλή ή το θρήσκευμά του. Αυτή η πορεία του σταυρού γίνεται εμπειρία αναστάσεως, όταν συνειδητοποιήσουμε ότι μαζί μας βρίσκεται αυτός· ο Εμμανουήλ.